

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ MONEY, FINANCES AND CREDIT

DOI: 10.31319/2709-2879.2024iss2(9).319078pp104-110
УДК 336.2

Ганзюк С.М., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та обліку
Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське
ORCID ID: 0000-0001-7859-4708
e-mail: svetlanaganzyuk@gmail.com

Буднік Є.О., здобувач другого (магістерського) рівня
Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське
e-mail: lizabudnik0302@gmail.com

Hanziuk Svitlana, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Finance and Accounting

Dniprovsky State Technical University, Kamianske

Budnik Yelyzaveta, Master's degree student

Dniprovsky State Technical University, Kamianske

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

DIGITAL TRANSFORMATION OF THE TAX SYSTEM OF UKRAINE

У статті досліджено головні аспекти впровадження сучасних цифрових технологій в податковій системі України до та під час воєнних дій, можливості адаптації її до поточних викликів та напрями цифрової трансформації у післявоєнний період. Розглянуто ключові переваги цифровізації для податкової сфери, які безпосередньо впливають на якість адміністрування податків в системі модернізації фіскальної політики, підвищення її ефективності та прозорості. Визначено позитивні наслідки цифрової трансформації в податковій сфері як для податкової служби, так і для платників податків. Проаналізовано впроваджені найбільш популярні цифрові продукти та технології (програми, застосунки та комплексні цифрові послуги), розроблені Міністерством цифрової трансформації та Державною податковою службою України задля комфортної роботи державних органів, підприємців та громадян. Визначено головні ризики цифровізації податкової сфери.

Ключові слова: цифрова трансформація, цифровізація, податкова система, податки, платники податків, державні органи, автоматизовані інформаційні системи.

In the article examines the importance of introducing modern digital technologies into the tax system of Ukraine during the war for its adaptation to current challenges and development in the post-war period. The use of such innovations makes it possible to make life easier for taxpayers, reduce corruption and increase the efficiency of tax authorities.

The key advantages of digitalization, which directly affect the quality of tax administration, are considered. The introduction of the latest technologies allows to automate the collection, processing and analysis of tax data, to improve the process of compiling and submitting tax reports, facilitates electronic interaction between tax authorities and taxpayers, contributes to the efficiency of tax administration, allows to significantly reduce the time required for conducting tax audits and detecting violations, fight against tax fraud.

The benefits of digitization of the tax system for both the tax service and taxpayers have been determined. The services are designed for both parties, allow to improve interaction, increase transparency and reduce the time and costs of fulfilling tax obligations. The programs, mobile

application and comprehensive service developed by the State Tax Service of Ukraine for the work of state bodies, entrepreneurs and citizens were analyzed. The considered digital resources allow citizens to quickly and conveniently receive information, and business structures to quickly, qualitatively and timely fulfill their tax obligations, to form and submit various forms of reporting, as well as to communicate with state control bodies as remotely and comfortably as possible.

Advantages and risks of digitization in the tax system are considered. Although the digitalization of the tax system in Ukraine has significantly improved the interaction between the state and taxpayers, the process faces certain challenges. This includes data security issues, the possibility of cyber threats, and the need for citizens and businesses to adapt to new digital tools. It has been established that digitalization has a positive effect on the cooperation of the DPS of Ukraine and taxpayers.

Key words: *digital transformation, digitization, tax system, taxes, taxpayers, government bodies, automated information systems.*

JEL Classification: *E 62, G 28*

Постановка проблеми. Під час війни податкова система України зіткнулася з безпрецедентними викликами, що суттєво ускладнили її функціонування. В умовах масштабних руйнувань інфраструктури, міграції населення та економічної нестабільності, традиційні механізми адміністрування податків стають неефективними та потребують термінової модернізації. Особливо гостро постала проблема збереження фінансової стабільності країни, забезпечення стабільних податкових надходжень та зменшення навантаження на бізнес і громадян, які опинилися в кризових умовах. Військові дії ускладнюють можливість фізичної взаємодії між платниками податків і державними органами, що підсилює потребу у впровадженні цифрових рішень. Крім того, війна стимулює розвиток тіньової економіки, що ще більше ускладнює контроль за сплатою податків та призводить до зниження державних доходів. Отже, цифровізація податкової системи в умовах війни є критично важливою для забезпечення безперебійної роботи фіскальних органів, підвищення прозорості процесів та збереження економічної стійкості країни. Впровадження сучасних цифрових технологій дозволить не лише адаптувати систему до поточних викликів, а й забезпечити основу для її розвитку у післявоєнний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ефективності застосування цифрових систем в обліку, контролі та оподаткуванні висвітлені у працях Бутинця Ф.Ф., Височана О.С., Гончаренка О.О., Гребельника О.П., Донченко Т.В., Завгороднього В.П., та ін. Однак, попри достатній обсяг наукових праць, залишається потреба в додаткових дослідженнях, пов'язаних із реалізацією цифрової трансформації в податковій системі в період війни та її післявоєнної активізації.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження цифрової трансформації в податковій системі України в умовах сьогоденних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному світі цифровізація стає ключовим елементом реформування багатьох галузей, зокрема і податкової системи. З розвитком інформаційних технологій, уряди різних країн прагнуть автоматизувати та оптимізувати процеси збору, обробки й аналізу податкових даних. Впровадження цифрових інструментів у податкову систему не лише спрощує взаємодію між платниками податків та державними органами, але й підвищує ефективність адміністрування, прозорість та зменшує рівень корупції.

Цифровізація у цій сфері дозволяє суттєво скоротити бюрократичні процедури, мінімізувати людський фактор, а також полегшити контроль за дотриманням податкового законодавства. В умовах глобальної інтеграції й необхідності швидкої адаптації до нових економічних викликів, цифрові трансформації стають незамінним інструментом для розвитку податкової системи, покращення адміністрування та підвищення рівня довіри громадян до фіскальних органів.

Останні роки Україна активно рухається в напрямку цифровізації багатьох секторів економіки, і податкова система не є винятком. В умовах війни цифровізація податкової системи стала ще більш актуальною, оскільки забезпечила можливість функціонування податкових процесів навіть за складних умов. У своїй роботі Доценко Ю.П. та Солдатенко О.В. зазначають, що «...в органах податкової служби створюються автоматизовані інформаційні системи, призначені для автоматизації функцій усіх рівнів податкової служби із забезпечення збору податків та інших обов'язкових платежів до бюджету, проведення комплексного оперативного аналізу інформаційних матеріалів з питань оподаткування, забезпечення органів управління й відповідних рівнів податкових служб достовірною інформацією, а також для організації обслуговування потреб платників податків» [1, с. 42].

Впровадження сучасних інформаційних технологій у податкову систему є критичним етапом на шляху до модернізації державного управління і підвищення ефективності фіскальних органів. Цей процес забезпечує низку ключових переваг, які безпосередньо впливають на якість адміністрування податків, взаємодію між державними установами та платниками податків, а також загальну прозорість і надійність податкової системи, зокрема:

- впровадження новітніх технологій дозволяє автоматизувати збір, обробку та аналіз податкових даних. Завдяки цьому держава отримує змогу значно підвищити ефективність управління податковою інформацією. Дані надходять у цифровому форматі, що мінімізує помилки, пов'язані з ручною обробкою документів, і прискорює процес обробки податкових декларацій, платежів та інших звітів;

- сучасні технології надають інструменти для більш глибокого аналізу даних про платників податків. Автоматизовані системи можуть швидко обробляти великі масиви інформації, виявляти закономірності та аномалії, що раніше вимагало багато часу та ресурсів. Це дозволяє державним органам краще розуміти фінансову поведінку платників податків, оцінювати ризики та вчасно реагувати на потенційні порушення;

- технології значно вдосконалюють процес складання та подання податкової звітності. Цифрові платформи дозволяють створювати звіти, які є точнішими і легшими для розуміння як платниками податків, так і контролюючими органами. Стандартизовані форми, автоматичні підказки та перевірки помилок допомагають уникнути помилок, зменшуючи ризики штрафів за неправильну звітність;

- впровадження інформаційних технологій полегшує електронну взаємодію між податковими органами та платниками податків. Цифрові платформи дозволяють подавати документи, оплачувати податки та отримувати консультації дистанційно, що значно спрощує комунікацію і робить процес більш зручним для всіх учасників. Це особливо важливо в умовах дистанційної роботи та зростання цифрових сервісів у суспільстві;

- завдяки цифровим рішенням покращується якість обслуговування платників податків. Інтегровані онлайн-системи, чат-боти, автоматичні відповіді на типові запитання і функціональні особисті кабінети дозволяють громадянам і підприємствам швидше отримувати необхідну інформацію або вирішувати податкові питання;

- технології сприяють ефективності податкового адміністрування. Автоматизація рутинних завдань, таких як облік, обробка платежів і проведення аудиту, вивільняє ресурси для більш стратегічних завдань, таких як боротьба з ухиленням від сплати податків, перевірка складних фінансових операцій тощо. Цифровізація дає змогу оптимізувати роботу податкових інспекцій, зменшити кількість бюрократичних процедур та підвищити результативність контролю;

- цифрові технології дозволяють значно скоротити час, необхідний для проведення податкових перевірок і виявлення порушень. Автоматизовані системи швидко виявляють невідповідності в податковій звітності, спрощуючи роботу інспекторів. Це не тільки економить час податкових органів, а й знижує навантаження на бізнес, який менше відволікається на бюрократичні перевірки;

- впровадження новітніх технологій допомагає боротися з податковим шахрайством. Автоматизовані системи контролю за податковими операціями зменшують можливості для маніпуляцій і корупції. Цифрові інструменти дозволяють оперативно виявляти підозрілі

транзакції або схеми ухилення від податків, що підвищує рівень дотримання податкового законодавства;

- завдяки автоматизації процесів значно знижуються витрати на утримання державних органів, які займаються податковим адмініструванням. Багато рутинних завдань, які раніше виконувалися вручну, тепер можуть виконуватися автоматично, що зменшує потребу в людських ресурсах та знижує витрати на операційну діяльність. Це дозволяє державі раціональніше використовувати бюджетні кошти та підвищувати ефективність роботи фіскальних органів [2].

Таким чином, цифровізація податкової системи є важливим кроком у напрямку модернізації фіскальної політики, підвищення її ефективності, прозорості та справедливості. Вона забезпечує не лише зручність для платників податків, але й зміцнює економічну стабільність та довіру до державних інституцій.

Цифрова трансформація в податковій системі приносить значну користь як податковій службі, так і платникам податків, оскільки сучасні технології забезпечують зручність і ефективність для обох сторін. Для податкових органів цифрові рішення автоматизують процеси збору, обробки та аналізу даних, що підвищує точність адміністрування та спрощує контроль за дотриманням законодавства. Платники податків, у свою чергу, отримують доступ до інтуїтивно зрозумілих програм, які спрощують подання звітності, оплати податків та отримання консультацій, зменшуючи бюрократичні бар'єри та помилки. Такі програми, розроблені для обох сторін, дозволяють покращити взаємодію, підвищити прозорість та зменшити час і витрати на виконання податкових обов'язків.

Одним з перших прикладів запровадження автоматизованих ресурсів стала інформаційно-комунікаційна система (ІКС) «Податковий блок», яка була введена в експлуатацію Наказом від 24 грудня 2012 року № 1197 «Про введення в експлуатацію інформаційної системи «Податковий блок» та призначена для введення, централізованої обробки, зберігання інформації, надання актуальних і достовірних даних, забезпечення взаємодії з інформаційними системами ДПС та державних органів відповідно до законодавства України та інформаційних потреб платників податків [2, 3].

ІКС «Податковий блок» складається з п'яти сегментів операційної діяльності податкової служби, характеристику яких наведено у табл. 1.

В свою чергу, взаємодія платників податків з державними органами фінансового контролю, включаючи Державну податкову службу України, в електронному середовищі забезпечує новий якісний рівень надання послуг та можливість здійснення віддаленої комунікації. Для цього були розроблені наступні платформи: електронний кабінет платника податків, сервіс «Пульс», декларування он-лайн, анулювання реєстрації платників податків, система електронного адміністрування податку на додану вартість / система електронного адміністрування реалізації пального («СЕА ПДВ» та «СЕАРП»), загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс / Єдина база податкових знань (електронний сервіс «ЗІР»), електронний сервіс «InfoTAX», електронний сервіс Дія, мобільний застосунок «Моя податкова».

Кожен сервіс має свої функції та важливе призначення [8], зокрема:

- електронний кабінет платника (2013 р.) – портал платників податків, пов'язаний з системою «Податковий блок», що надає їм доступ до своїх податкових облікових записів. «Електронний кабінет платника» працює цілодобово, у режимі реального часу на безоплатній основі через мережу Інтернет без встановлення спеціального програмного забезпечення. Він надає платнику доступ до даних ЄРПН, СЕА ПДВ, СЕАРП. За допомогою цього сервісу можливо сформувати та надіслати до органів ДФС електронні документи, у тому числі податкову звітність, запити на отримання інформації, заяви для реєстрації платником окремих податків. Крім того, платники можуть через ЕКП зареєструвати податкові накладні/розрахунки коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних та Єдиному реєстрі акцизних накладних, скористатися сервісами систем електронного адміністрування ПДВ та реалізації пального [4];

- мобільний застосунок «Моя податкова» (2023 р.) – простий і зручний інструмент для отримання електронних сервісів податкової служби для громадян, а також сплати податків з

використанням платіжних систем. У ньому застосовується кваліфікований електронний підпис, кваліфікована електронна позначка часу з дотриманням вимог Закону, удосконалений електронний підпис та/або удосконалена електронна печатка. Для користувачів доступні такі функції як: отримання інформації про адресу реєстрації та фактичного місця проживання, отримання інформації про об'єкти оподаткування, отримання відомостей про суми виплачених доходів, направлення запиту та отримання відомостей про суми виплачених доходів, подання Податкової декларації про майновий стан і доходи, отримання інформації про обов'язок сплатити суму грошового зобов'язання, отримання інформації про стан розрахунків з бюджетом, сплата податків з використанням платіжних систем, пошук фіскального чека, пошук марки акцизного податку, отримання інформації з Реєстру платників ПДВ, Реєстру страхувальників, Реєстру платників єдиного податку [5];

Таблиця 1. Характеристика інформаційно-комунікаційної системи «Податковий блок»

Підсистема	Характеристика підсистеми	Процедура підсистеми
Опрацювання податкової звітності та платежів	Приймання, реєстрація, опрацювання, перевірка та перегляд податкової звітності; підготовка до опрацювання інформації, що надходить від інших органів фінансового контролю	Приймання податкової звітності Опрацювання податкової звітності
Облік платежів	Постійний облік та відображення в картках особових рахунків платників податків даних стосовно стану розрахунків платників податків з бюджетом за різними податками та платежами	Обробка даних про надходження до бюджету Ведення карток особистих рахунків Списання/поновлення податкового боргу Облік ПДВ Звітність і довідки
Податковий аудит	Ризико-орієнтована система адміністрування податків, завдяки якій зменшується втручання органів ДПС у діяльність сумлінних платників податків	Планування контрольно-перевірної роботи; Формування результатів контрольноперевірної роботи
Реєстрація платників податків	Реєстрація платників податків на базі електронного обміну інформацією з іншими органами державної виконавчої влади для отримання повних та точних даних про підприємницькі структури (платники податків) та об'єкти оподаткування, що надає можливість посилити податковий контроль	Облік платників податків Облік платників ПДВ Облік платників єдиного податку Облік неприбуткових організацій Облік реєстраторів розрахункових операцій/ ПРРО Облік рахунків Реєстрація та облік фізичних осіб Обмін даними із зовнішніми організаціями
Аналітична система	Забезпечує збір та аналіз податкової інформації для прийняття рішень	Збір та аналіз даних Візуалізація даних Розрахунки та прогнозування Робота з великими обсягами даних Контроль якості даних

Джерело: складено за [2]

- комплексна послуга е-Підприємець на порталі Дія (2024 р.), завдяки якому підприємці мають можливість замовити необхідні послуги для ведення власного бізнесу, змінити або розширити сферу діяльності за короткий час без відвідування установ. Наразі на сервісі

доступні наступні послуги: державна реєстрація ФОП; державна реєстрація змін до відомостей про ФОП, що містяться в ЄДР; реєстрація декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки; державна реєстрація потужностей операторів ринку харчових продуктів; державна реєстрація створення ТОВ на підставі модельного статуту; державна реєстрація переходу ТОВ на діяльність на підставі модельного статуту; подання вакансій; реєстрація/перехід на спрощену систему оподаткування; реєстрація платником податку на додану вартість; відкриття банківського рахунку [6]. Сервіс пропонує комплекси послуг за кількома видами малого бізнесу: для кафе, салонів краси, точок продажу, ІТ або іншого виду діяльності. Опитувальник уточнює деталі сервісів, щоб було легше визначити, що саме потрібно. Заява автоматично надсилається органам державної влади після реєстрації бізнесу [7].

Розглянуті найбільш відомі цифрові ресурси дозволяють громадянам швидко та зручно отримувати інформацію, а підприємницьким структурам оперативну, якісно та своєчасно виконувати свої податкові зобов'язання, формувати та подавати різні форми звітності, а також максимально віддалено й комфортно спілкуватися з державними органами контролю.

Серед головних переваг цифровізації в податковій системі можна виділити наступні:

- прозорість. Завдяки онлайн-сервісам, інформація про податки стала доступною і зрозумілою для більшості громадян, що значно зменшує корупційні ризики;
- зручність. Онлайн-кабінети дозволяють уникнути черг у податкових інспекціях та полегшують подачу звітності.
- ефективність. Цифрові процеси скорочують час обробки податкових декларацій і сприяють швидшому відшкодуванню податків.

Незважаючи на значні досягнення, процес цифровізації податкової системи стикається з низкою викликів. Одна з головних проблем – кібербезпека. Розширення електронних сервісів вимагає покращення захисту даних від кібератак, особливо в умовах війни. Крім того, цифрова нерівність залишається викликом для деяких громадян і бізнесів, які мають обмежений доступ до інтернету або недостатній рівень цифрової грамотності.

Іншим викликом є потреба в постійному оновленні технологічної інфраструктури, що вимагає значних фінансових ресурсів та експертизи. Продовження реформ та підтримка електронного уряду є критично важливими для забезпечення успішної діджиталізації.

Висновки. Цифровізація податкової системи України – це ключовий елемент реформ, спрямованих на підвищення ефективності та прозорості державного управління. Як з'ясовано під час дослідження, цей процес дозволяє полегшити адміністрування податків, він є зручним для клієнтів податкових органів, а також сприяє стабільності державних фінансів та підтримці бізнесу, особливо в умовах воєнних дій. Проте успішна подальша реалізація цієї державної стратегії вимагає значних інвестицій у безпеку та інфраструктуру. Не менш значущим аспектом є навчання персоналу податкових органів, оскільки успішна цифровізація вимагає не лише впровадження нових технологій, але й високої кваліфікації співробітників. Розвиток навичок у сфері цифрових технологій допоможе створити команду, здатну ефективно використовувати та вдосконалювати нові інструменти. Успішна цифровізація податкових органів може стати важливим фактором забезпечення фінансової стабільності країни, підвищення довіри громадян до системи оподаткування та покращення якості обслуговування платників податків.

Список використаної літератури

1. Доценко Ю.П., Солдатенко О.В. Еволюція автоматизованої інформаційної системи податкової служби США: історичний аспект. *Журнал «Правова інформатика»*. 2010. № 3 (27). С. 42–47.
2. Цюцяк А., Цюцяк І., Цюцяк В. Цифровізація податкової системи: сучасний стан, проблеми і перспективи. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 4 (83). URL:<https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/83/1188.pdf>. (дата звернення 23.09.2024).
3. Наказ від 24 грудня 2012 року N 1197 «Про введення в експлуатацію ІС "Податковий блок"». URL:<https://ips.ligazakon.net/document/DPA1943>. (дата звернення 23.09.2024).

4. Донченко Т.В., Олійник А.В. Етапи становлення податкової системи України в контексті розвитку цифрової економіки. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 1. С. 45–62.
5. Політика конфіденційності мобільного застосунку «Моя податкова». Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/mobilniy-zastosunok-moya-podatkova/politika-konfidentsiynosti/>. (дата звернення 24.09.2024).
6. e-Підприємець: 10 послуг в одній заяві на порталі Дія. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/792826.html>. (дата звернення 24.09.2024).
7. Одна заява - 10 послуг. У «Дії» запускають велике нововведення для бізнесу. РБК-Україна. 2024. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/odna-zayava-10-poslug-diyi-zapuskayut-velike-1718192435.html>. (дата звернення 24.09.2024).
8. Гуцалюк О.І. Цифровізація податкової роботи підприємства через використання електронних сервісів податкових органів. *Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки»*. Науковий журнал. К.:НТУ. 2022. Вип. 4 (54). С. 42-46.

References

- [1] Docenko Yu.P., Soldatenko O.V. (2010). Evolyuciya avtomatizovanoyi informacijnoyi sistemi podatkovoyi sluzhbi SShA: istorichnij aspekt [The Evolution of the Automated Information System of the U United States Internal Revenue Service: A Historical Perspective]. *Journal «Legal Informatics»*. № 3. p. 42–47.
- [2] Tsyutsyak A., Tsyutsyak I., Tsyutsyak V. (2023) Tsyfrovizatsiya podatkovoyi systemy: suchasnyy stan, problemy i perspektivy [Digitalization of the tax system: current status, problems and prospects]. *Galician economic journal*. no. 4(83). Available at: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/83/1188.pdf> (accessed 23 September 2024).
- [3] Nakaz vid 24 hrudnya 2012 roku N 1197 "Pro vvedennya v ekspluatatsiyu IS "Podatkovyy blok". [Order of December 24, 2012, No. 1197 "On the introduction of the Information System "Tax Block""]. Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/DPA1943> (accessed 23 September 2024).
- [4] Donchenko, T.V., Oliynyk, A.V. (2019) Etapy stanovlennya podatkovoyi systemy Ukrayiny v konteksti rozvytku tsyfrovoyi ekonomiky [Stages formations the tax system of Ukraine in the context of the development of the digital economy]. *Collection of scientific works for the University of the State Fiscal Service of Ukraine*, no. 1, pp. 45-62.
- [5] State Tax Service of Ukraine (2024) Polityka konfidentsiynosti mobil'noho zastosunku "Moya podatkova" [Privacy policy of the mobile app "Moya podatkova"]. Available at: <https://tax.gov.ua/mobilniy-zastosunok-moya-podatkova/politika-konfidentsiynosti/> (accessed 24 September 2024).
- [6] State Tax Service of Ukraine (2024) e-Pidpryyemets': 10 posluh v odniy zayavi na portali Diya [e-Entrepreneur: 10 services in one application on the Diya portal]. Available at: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/792826.html> (accessed 24 September 2024).
- [7] RBC-Ukraine (2024) Odnа zayava – 10 posluh. U "Diya" zapuskayut' velyke novovvedennya dlya biznesu [One application – 10 services. A major innovation for businesses is launching in "Diya"]. Available at: <https://www.rbc.ua/rus/news/odna-zayava-10-poslug-diyi-zapuskayut-velike-1718192435.html> (accessed 24 September 2024).
- [8] Hutsaliuk O.I. (2022) Tsyfrovizatsiya podatkovoyi roboty pidpryyemstva cherez vykorystannya elektronnykh servisiv podatkovykh orhaniv [Digitalization of the tax work of the enterprise through the use of electronic services of tax authorities]. *Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences»*. *Scientific journal*. Kyiv: NTU, issue 4 (54), pp. 42-46.

Надійшла до редколегії 26.09.2024